

24.08.2015

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite VM006:03/2013

Asia **Palveluväylän viitearkkitehtuurin päivitys**

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa Kansallisen palveluväylän viitearkkitehtuurin päivityksestä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on tiedottanut lausuntomenettelystä hallinnonalan virastoille ja korkeakouluille, jotka antavat mahdolliset lausuntonsa itse. Omana lausuntonaan ministeriö esittää seuraavaa.

Yleistä

Kansallinen palveluväylä on ratkaisevan tärkeä elementti digitalisaation toteuttamisessa sekä julkisten että yksityisen ja kolmannen sektorin palveluiden osalta. Hyvin laadittu viitearkkitehtuuri on edellytys palveluväylän tehokkaalle ja innovatiiviselle hyväksikäytölle.

Arkkitehtuuridokumentin perusteella on luotavissa ehyt kokonaiskuva kansallisen palveluväylän periaatteista ja toimintalogiikasta. Dokumentin laatijalla on ollut vaikea tehtävä: miten laatia arkkitehtuurikuvaus yleisellä tasolla niin, että se on riittävän informatiivinen ohjataksaan palvelujen suunnittelua, mutta ei mene liiaksi yksityiskohtiin? Pääosin tässä on onnistuttu erinomaisesti.

Tekstissä on kuitenkin paikoitellen tarpeetonta monisanaisuutta ja toistoa, jotka osaltaan tekevät lukemisesta raskasta. Kuvaus on syytä käydä tästä näkökulmasta kokonaisuudessaan läpi. Lukemisen raskautta lisäävät oikeakielisyyteen liittyvät ongelmat, joita tekstissä on jonkin verran. Tältäkin osin kuvaus on hyvä käydä läpi kauttaaltaan.

Merkittävämpi ongelma on, että kuvaus ei ole aivan kaikilta osiltaan terminologisesti selkeä ja yhtenäinen. Tämän tyyppisessä määrittelydokumentissa ilmaisun tarkkuus ja terminologinen yhtenäisyys sekä yleinen selkeys ja johdonmukaisuus ovat kuitenkin tärkeitä vaatimuksia. Tältä osin kuvausta tulisi vielä hieman kehittää. Näitä ongelmia eritellään seuraavassa yksityiskohtaisemmin. Viittaukset kohdistuvat varsinaiseen kuvausdokumenttiin, ellei toisin mainita.

Yksityiskohtaiset havainnot

Kohta 1.3, s. 5

- Kuvassa esitetään kansallisen palveluväylän termejä. Kuvaa ja tekstiä tarkastellessa syntyy vaikutelma, että itse väylä on jossain määrin diffuusi käsite – ei ole aivan selvää, mitkä elementit varsinaisesti kuuluvat kansalliseen palveluväylään, ja mitkä ovat vain väylälle sijoitettuja elementtejä. Kuvan perusteella väylän käsitteen sisään kuuluisi liityntäkatalogi, mutta dokumentin tekstin perusteella myös joukko yleispalveluita.
- Kansallisen palveluväylän nimenä näyttää s. 5 kuvassa olevan ”julkinen palveluväylä”, johon sisältyvät ”palveluväylä”, ”vyöhykeväylä” sekä ”liityntäkatalogi”.
- Kuvassa käytetään termiä ”yhteiset palvelut”. ”Yhteisiin palveluihin” kuuluu laajahko joukko palveluita, joista osa esiintyy muualla dokumentissa ainakin ”yleispalveluina”. Muualla dokumentissa puhutaan myös ”tukipalveluista”, ”keskitetyistä palveluista”, ”ydinpalveluista” ja ”teknisistä palveluista”. Kaikkien näiden termien selkeämpi määrittely – ja myös rajausta toisiinsa nähden – on tarpeen. Kuvassa ”tunnistaminen” ei ole myöskään ”yhteinen palvelu”, vaikka se jossain muodossa sisällytetään muualla dokumentissa ”yleispalveluihin”.

Kohta 1.4, s. 6

- Vyöhykeväylä: Voivatko vyöhykeväylät sisältää alivyöhykkeitä? Ts. onko kyseessä periaatteessa hierarkkinen malli, jossa julkisen väylän rakenne-elementit voivat sijaita myös hierarkkisen vyöhykekompleksin juurivyöhykkeellä? Jos tämä on ajatuksena, voisi sen ilmaista, koska sillä voi olla vaikutusta palvelumallien suunnitteluun. Jos alivyöhykkeet eivät ole mahdollisia, myös se tulisi sanoa.

Kohta 3.1, s. 7

- Loppukäyttäjän asiointipalvelut: Ilmaisua tulisi selkeyttää. Paikoin (myös s. 22) voi saada käsityksen, että palveluväylällä ei ole tarkoitus tuottaa loppukäyttäjille palveluita.

Kohta 3.3, s. 10

- VIAN asema suhteessa kansalliseen palveluväylään integraatioalustana: Onko kyseessä itse asiassa valtion vyöhykeväylä? Jos näin on, se kannattaa sanoa, koska asia havainnollistaa palvelu- ja vyöhykeväylän konsepteja. (Ks. myös Yhteenveto, s. 5.)
- Lukijalle ei ole välttämättä selvää, miksi tietty sidosarkkitehtuuri on velvoittava. Missä mielessä esimerkiksi VTJ tai kaupparekisteri ovat velvoittavia sidosarkkitehtuureja tai määrittäjiä, mutta toisaalta perustietovarantojen viitearkkitehtuuri ei ole?

Kohta 3.3, s. 11

- Tekstissä käytetään välillä termiä ”tunnistuspalvelu” (s. 11, 19, 20), välillä termiä ”tunnistuksen ohjauspalvelu” (s. 11, 12, 25).

Kohta 3.4, s. 14, viimeinen kohta

- Tekstissä ei ole aina selkeästi ilmaistu, milloin tarkoitetaan, että palveluväylä (väylä itse, väylän operaattori) tarjoaa palveluita (”väyläpalvelut”, ”yleispalvelut”), milloin taas, että palveluväylällä tarjotaan palveluita (hyödyntäjän tuottamia palveluita) muun kuin operaattorin toimesta. Tältä osin teksti on syytä tarkistaa kokonaisuudessaan läpi.

Kohta 3.7, s. 16

- 3. kappaleessa 3. lauseessa jälkimmäisen termin ”liityntäpalvelin” voisi ehkä korvata termillä ”keskuspalvelin” (ks. s. 25, käsitteet) tai ”keskitetty liityntäpalvelin”.

Kohta 3.7, s. 16

- Viimeisessä kappaleessa viitataan VRK:n sopimusmalliin tavalla, joka tekee siitä velvoittavan. Jotta näin ei muodostuisi riippuvuutta VRK:n sopimusmalliin, tulisi nuo vähimmäisvaatimukset kirjata *tähän* dokumenttiin.

Kohta 4.3, s. 20

- Palvelutietovaranto: Onko kyseessä sama asia kuin liityntäkatalogi? Termi esiintyy vain tällä sivulla, ei missään muualla. Jos kyseessä ovat eri käsitteet, on asia syytä selvästi ilmaista ja käsitteet on hyvä rajata myös suhteessa toisiinsa. Dokumentissa esiintyy myös termi ”palvelurekisteri”, jolla näyttää olevan toinen merkitys. Liitteessä 1/Käsitteet esiintyy lisäksi termi ”liittymärekisteri”.
- Sertifikaattipalvelun asema: onko kyseessä väyläpalveluun sisältyvä tukipalvelu? Se ei esiinny niissä yhteyksissä, joissa puhutaan esimerkiksi tunnistuspalveluista. Teknisistä ”varmenteista” puhutaan myös väyläsopimusten yhteydessä (s. 26, 28), mutta ei ole selvää, tarkoittaako termi samaa kuin muualla. Ks. myös s. 40. Termien käyttö on aiheellista tarkistaa.

Kohta 4.3, s. 21—22

- Tässä kappaleessa on tarkoitus kuvata kansallinen palveluväylä. Teksti tässä kohdassa puhuu kuitenkin epäsystemaattisesti välillä ”julkisesta palveluväylästä”, välillä ”palveluväylästä”, välillä ”kansallisesta palveluväylästä”, eikä ole selvää, tarkoitetaanko aina koko kansallista palveluväylää. Näiden termien käyttö on ehkä syytä tarkistaa myös koko dokumentin osalta.

Kohta 4.4, s. 23

- Kappaleen lopusta puuttuu luettelo rooleista.

Kohta 5.1, s. 25, 28

- Liityntäkatalogi: Katalogi sisältää tekstin mukaan palvelujen tiedot julkisen väylän ja avoimen datan osalta. Koska katalogi sisältää ilmeisesti myös vyöhykellillä sijaitsevat, mutta julkisesti tarjotut palvelut, voisi senkin tässä mainita. Avoimen datan osalta lukijalla saattaa herätä kysymys, miksi pelkästään siihen liittyvät palvelut sisältyvät katalogiin, jos avoimen datan palvelut eivät kuitenkaan pääsääntöisesti ole tarjolla kansallisella palveluväylällä (ks. s. 33, 38).

Kohta 5.1, s. 26

- Sovellusprofiilin ideaa voisi valaista enemmänkin. Sillähän on väylän palvelujen käytön kannalta merkittävä rooli.

Kohta 5.3.1, s. 28

- Konfiguraatiopalvelun asema ja funktio jäävät jossain määrin hämäräksi. Se mainitaan lyhyesti vain tässä kohdassa, mutta asiaa ei pitemmälle havainnollisteta. Voisi olla palveluväylän toimintamallin ymmärrettävyyden kannalta järkevää kuvata erilaiset väylän ylläpitäjän operoimat yleis- ja tekniset palvelut yhtenä kokonaisuutena.

Kohta 5.5, s. 31

- Sivulta puuttuu väliotsikko ”Organisaatio 1”.

Kohta 5.5, s. 32

- Kuvassa mainitaan ”liittymärekisteri” (vain julkisessa väylässä). Mikä on sen suhde ”liityntäkatalogiin” ja ”palvelutietovarantoon”?

Kohta 6., s. 34

- Neljännessä kappaleessa ilmaisu ”agnostisuuden ja autonomisuuden periaate” tulisi korvata suomenkielisellä terminologialla.

Kohta 6.3, s. 38

- Kuvassa mainitaan ”vyöhykkeen palvelurekisteri”, joka on yhteydessä ”liityntäkatalogiin”. Se ei kuitenkaan esiinny käsitteistössä s. 24—6. Mikä palvelun status on?
- Avoin tieto ja kansallinen palveluväylä: Rajataanko väylä vain tunnistamista edellyttäviin palveluihin? Voihan olla, että palvelujen hyödyntäminen myös avoimissa palveluissa edellyttäisi kansallisen palveluväylän hyödyntämistä. Ks. asiaa koskevat kohdat s. 33 (”avoin tieto ei edellytä kansallista palveluväylää julkaisukanavana”; ”käytöltään rajoitettu tieto on julkisen palveluväylän keskeisin tietosisältö”). (Ks. myös Yhteen veto, s. 5, toinen kappale sekä kuva s. 6.)

Kohta 6.5, s. 39

- Tapaus 1: Tulisiko selvyiden vuoksi mainita, että yhteys muodostuu aina liityntäpalvelimen kautta?
- Tapaus 2: Seuraavan ilmaisun merkitys on epäselvä: ”Liityntäpalvelimeen kytkeytyminen tapahtuu vyöhykeväylän kautta tai suoraan liityntäpalvelimeen”. Tällaista suoraan kytkeytymisen vaihtoehtoa ei näyttäisi esiintyvän kuvassa.

Kohta 7.1, s. 45

- Teknologia-komponentit: Tekstissä todetaan, että suoria yhteyksiä palvelun hyödyntäjän ja tarjoajan välillä ei voi olla, vaan kaikki palvelukutsut kulkevat julkisen tai vyöhykeväylän kautta. Kuitenkin kohdassa 6.5, tapauksessa 3B (s. 39) näyttäisi olevan esitetty myös suora yhteys.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toivoo, että kansallisen palveluväylän perustoiminnallisuus toteutuu suunnitellulla tavalla mahdollisimman joutuisasti.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Erityisasiantuntija

Kalervo Koskimies

Tiedoksi

Ammatillisen koulutuksen osasto
Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto
Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto
Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto
Yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen osasto
Kansliapäällikön esikunta